

Työeläkelaitoksille

TYÖTTÖMYYSELÄKKEEN MYÖNTÄMINEN KELAN VANHOJEN PÄIVÄRAHOJEN PERUSTEELLA

Työttömyyseläkkeestä poistui tulevan ajan vaatimus 1.1.2000 lukien. Kela on antanut työttömyyseläkkeen saamiseen vaadittavan päivärahatodistuksen entistä useammalle sellaiselle peruspäivärahan saajalle, joka on saanut päivärahaa ainakin 500 päivältä ja jonka päivärahoikeus on päättynyt jo vuosiakin sitten. Näiden todistusten antamissäännöt ovat kuitenkin olleet jonkin verran epäselviä sekä Kelan toimistoille että eläkelaitoksille. Tämä on johtanut siihen, että työttömyyseläkehakemusten käsittely eläkelaitoksissa on vaikeutunut.

Todistusten antamismenettelystä on neuvoteltu Kelan kanssa ja tässä tiedotteessa kerrotaan, kenelle ja miten Kela antaa päivärahatodistuksen vanhojen peruspäivärahojen perusteella. Lisäksi kerrotaan työttömyyseläkkeen alkamisesta ja eläketapahtumasta.

1

Päivärahatodistuksen antaminen

200 päivän todistus TEL:n 4 c §:n 1 momentin mukaan, sellaisena kuin se oli voimassa 31.12.1993 saakka, työttömyyseläkkeen yhtenä edellytyksenä on, että työntekijä esittää Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan antaman todistuksen siitä,

1. että hän laskettuna päivästä, joka on aikaisintaan kuukautta ennen työvoimaviranomaisen todistuksen antamispäivää, on 60 viimeksi kuluneen viikon aikana saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa yhteensä vähintään 200 päivältä taikka
2. ettei hänellä työttömyysturvalain (TTL) 26 §:n 1 ja 3 momentin mukaan enää ole oikeutta **ansioon suhteutettuun** päivärahaan.

TTL:a muutettiin 1.1.1994 alkaen siten, että peruspäivärahasta poistettiin tarveharkinta ja peruspäivärahan ja ansioon suhteutetun päivärahan enimmäismaksuajat yhdenmukaistettiin. Samassa yhteydessä TEL:a muutettiin siten, että myös **peruspäivärahaa** saaneet voivat saada työttömyyseläkkeen päivärahojen enimmäismäärän perusteella. Kuitenkin vuonna 1938 tai sitä ennen syntyneet, joilla lain voimaantulosäännöksen perusteella edelleen oli oikeus työttömyyspäivärahaan

16.6.2000

1.1.1994, jäivät vanhojen työttömyyseläkesäännösten piiriin. Näillä peruspäivärahan saajilla on siis oikeus työttömyyseläkkeeseen ainoastaan 1 kohdassa mainitun 200 päivän säännön perusteella.

Kela on kuitenkin työttömyyseläkesäännösten muututtua 1.1.2000 antanut enimmäismäärätodistuksia myös tällaisille "ikivanhojen" säännösten piiriin jääneille henkilöille. Näillä todistuksilla ei voida myöntää työttömyyseläkettä, koska tällaisten peruspäivärahaa saaneiden henkilöiden työttömyyseläkeoikeus voi syntyä vain 200 päivän todistuksella. Kelan kanssa on nyt sovittu, että Kela antaa tällaiselle henkilölle vain 200 päivän todistuksen.

Enimmäismäärätodistus

Liitteessä 1 on selostettu Kelan tulkintaa peruspäivärahan enimmäismäärästä. Ongelmaksi on noussut, voidaanko muistiossa esitetyissä tilanteissa katsoa, että henkilöllä ei ole enää oikeutta peruspäivärahaan TTL:n 26 §:n 1 momentin mukaan, jolloin Kela voi antaa henkilölle enimmäismäärätodistuksen.

Tulkintaryhmä on hyväksynyt Kelan kannan, jonka mukaan enimmäismäärätodistus voidaan kirjoittaa siitä huolimatta, että päivärahaa on voitu maksaa yli 500 päivältä. Näillä henkilöillä olisi ollut oikeus saada todistus 500 päivän perusteella, jollei heille TTL:n muutoksen voimaantulosäännöksen perusteella olisi maksettu päivärahaa yli 500 päivältä. Koska yli 500 päivän maksetut päivät perustuvat TTL:n muutoksen voimaantulosäännökseen eivätkä siis itse 26 §:ään, ne eivät ole varsinaisia TTL:n 26 §:n 1 momentin mukaisia päivärahopäiviä, joihin TEL:ssä viitataan.

Kela on antanut toimistoilleen osasto-ohjeen, jossa asia on kerrottu (Liite 2).

Kaavio siitä, kenelle Kela antaa enimmäismäärätodistuksen

Liitteenä 3 on Eläketurvakeskuksessa laadittu kaavio siitä, kenelle Kela antaa enimmäismäärätodistuksen näiden vanhojen peruspäivärahopäivien perusteella.

Miten menetellään, jos todistusta ei ole aikanaan annettu

Kela ei aikaisemmin yleensä ole antanut kaavion 3-ryhmään kuuluvalla päivärahatodistusta. Jos todistus kuitenkin nyt sovitun mukaisesti olisi voitu antaa jo 60 vuoden iän ja peruspäivärahan enimmäismäärän täyttyttyä, Kela kirjoittaa hakijan pyynnöstä todistuksen niin kuin se olisi myöhässä annettu. Lakiosaston tiedotteessa 18/98 Työttömyystodistuslomake ja todistuksen täyttöohje on käsitelty myöhässä annetun to-

16.6.2000

distuksen kirjoittamista ja vaikutusta. Näin menetellään, vaikka henkilö itse ei olisi osannut pyytää tällaista todistusta 60 vuotta täytettyään.

Kun huomaat, että todistus on virheellinen

Kun huomaat, että Kela on antanut virheellisesti enimmäismäärätodistuksen vuonna 1938 tai sitä ennen syntyneelle peruspäivärahan saajalle, joka oli työttömänä 1.1.1994, voi todistuksen lähettää Kelaan osoitteella:

Kansaneläkelaitos
Terveys- ja toimeentuloturvaosasto
Elise Kivimäki
PL 78
00381 Helsinki

Kela korjaa ja tarvittaessa mitätöi virheelliset todistukset sekä lähettää asiasta kirjeen myös asiakkaalle.

2

Vuoden 2000 lainmuutos

Vuoden 2000 alusta voimaan tulleessa TEL:n 4 c §:n muutoksessa muutettiin eläketapahtuma käsitettä. Voimaantulosäännöksen mukaan uutta eläketapahtuma käsitettä sovelletaan niihin henkilöihin, jotka eivät kuulu voimaantulosäännöksellä suojattujen piiriin.

Koska vuonna 1939 tai sitä ennen syntyneille Kela antaa jälkikäteen päivärahatodistuksen myöhässä annetun todistuksen kirjoittamisohjeita soveltaen, ei uutta eläketapahtuman käsitettä sovelleta.

3

Eläkkeen alkaminen

Jos hakijalla on oikeus tulevaan aikaan, eläke lasketaan niin kuin se olisi laskettu, jos todistus olisi annettu ajoissa. Eläke kuitenkin maksetaan enintään kuusi kuukautta taannehtivasti eläkkeen hakemisesta lukien. Niille, joilla tulevanajan oikeutta ei ole, eläke maksetaan aikaisintaan 1.1.2000 alkaen.

Vuonna 1938 tai sitä ennen syntyneellä, joilla oli päivärahaoikeus 1.1.1994, eläke alkaa päivärahatodistuksen allekirjoituskuukautta seuraavan kolmannen kalenterikuukauden alusta.

16.6.2000

4

Käytännön toimet eläkelaitoksissa

Aikaisemmin annetuissa hylkäävissä päätöksissä saattaa olla sellaisia, jotka nyt Kelan uuden käytännön mukaisesti tulkittuina olisivatkin myöntöjä. Eläkelaitosten ei kuitenkaan tarvitse oma-aloitteisesti käsitellä uudelleen ennen vuoden vaihdetta annettuja päätöksiä. Sen sijaan on sovittu, että eläkelaitokset perkaavat omista rekistereistään alkuvuoden aikana antamansa hylkypäätökset ja tutkivat uudelleen eläkkeen saantiedellytykset.

Varhennetulla vanhuuseläkkeellä olevat

Henkilö on voinut hylkäävän työttömyyseläkepäättöksen saatuaan tai ennakkoneuvonnassa saamansa neuvon perusteella hakea itselleen varhennettua vanhuuseläkettä. Jos varhennettua vanhuuseläkettä koskeva päätös on jo saanut lainvoiman, ei eläkepäättöstä voi enää jälkikäteen muuteta.

5

Työttömyystodistuslomake ja sen täyttöohjeet

Työttömyystodistuslomakkeen uusiminen ja sen täyttö-ohjeen tarkistaminen on edelleen vireillä sosiaali- ja terveysministeriössä. Kun lomake ja ohjeet ovat valmistuneet, Eläketurvakeskus lähettää ne tiedoksi eläkelaitoksille.

Liitteet

1. Tulkintaryhmässä käsitelty Kivimäen laatima muistio
2. Kelan osasto-ohje
3. Kaavio Kelan vanhoista päivärahoista ja työttömyystodistuksesta

Jakelu

A-yleiskirje

Peruspäivärahan saamisen edellytykseksi asetettiin työssäoloehto ja sen maksamiselle säädettiin enimmäisaika 1.1.1994 voimaantulleella lailla työttömyysturvalain muuttamisesta (1541/93). Lain voimaantulosäännöksen mukaan peruspäivärahan enimmäisaikaan luettiin myös lain voimaantuloa edeltänyt aika. Peruspäivärahan enimmäisaikaan oli siis luettava peruspäivärahan maksupäivät myös 1.1.1994 edeltäneeltä ajalta. Työssäoloehtoon sen sijaan voitiin hyväksyä vain lain voimaantulon jälkeen tapahtunut työskentely.

Lain voimaantulosäännöksen mukaan kuitenkin kahden vuoden pituisena siirtymäaikana (1.1.1994 - 31.12.1995) peruspäivärahaa voitiin tietyin edellytyksin maksaa edelleen. Henkilöllä, joka lain voimaantullessa sai peruspäivärahaa tai jonka työssäoloehto oli täyttynyt aikaisemman lain aikana, oli kuitenkin oikeus peruspäivärahaan vähintään 300 työttömyyspäivältä lain voimaantulon jälkeen. Peruspäivärahaa voitiin tämän voimaantulosäännöksen mukaisesti maksaa kuitenkin enintään 31.12.1995 saakka. Tämän jälkeen peruspäiväraha oli lakkautettava, vaikka sitä ei vielä olisikaan ollut maksettu 500 päivältä.

Lain tultua voimaan peruspäivärahaa siis maksettiin edelleen vähintään 300 päivältä. Ensimmäiset 300 päivän ajat täyttyivät helmikuun loppupuolella 1995. Kun 300 päivän aika täyttyi, laskettiin moneltako päivältä peruspäivärahaa oli maksettu lain voimaantuloa edeltäneenä aikana. Jos peruspäivärahan maksupäiviä tässä vaiheessa oli kertynyt vähintään 500 päivää, peruspäivärahan maksu lakkautettiin. Jos maksupäiviä ei vielä ollut kertynyt 500, maksua jatkettiin, kunnes 500 päivää tuli täyteen. Peruspäivärahan maksupäiviä lähdettiin tuolloin laskemaan 1.1.1992 lukien, jolloin tuli otettua huomioon maksupäivät neljältä edelliseltä kalenterivuodelta. Jos henkilö oli 500 päivän täytyessä 55-vuotias, maksua voitiin jatkaa edelleen 60 vuoden iän täyttämiseen saakka. Jos tällainen 55-vuotias henkilö ei työttömäksi joutuessaan ollut täyttänyt palkansaajan työssäoloehto, peruspäivärahan maksaminen oli lakkautettava 31.12.1995, vaikka henkilö olisi tuolloin ollut vielä alle 60-vuotias.

Peruspäivärahalta pudonneet ovat saaneet työmarkkinatukea eivätkä ole voineet päästä työttömyyseläkkeelle. Heille ei ole voitu Kelasta antaa ns. 200 päivän todistusta, koska se voidaan antaa vain henkilölle, joka on saanut peruspäivärahaa. He eivät ole voineet päästä työttömyyseläkkeelle myöskään 1.1.1994 voimaantulleiden työttömyyseläkesäännösten perusteella, koska he ovat työmarkkinatuella ollessaan menettäneet työeläkkeen tulevan ajan.

Kun työttömyyseläkkeen saamisen edellytykset muuttuivat kuluvan vuoden alusta lukien ja työmarkkinatuella oleville "väliinputoajille" luvattiin työttömyyseläke, on Kelassa jouduttu selvittämään näitä vanhoja peruspäivärahan siirtymävaiheen enimmäisaikoja ja pohtimaan keille ja millä edellytyksillä voidaan nyt antaa todistus eläkkeen hakemista varten.

TEL 4 c §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan hakijan on esitettävä työttömyyskassan tai kansaneläkelaitoksen todistus siitä, ettei hänellä työttömyysturvalain 26 §:n 1 ja 2 momentin mukaan enää ole oikeutta työttömyyspäivärahaan.

Siirtymävaiheen peruspäivärahan osalta on tietyissä tilanteissa jouduttu tulkintaongelmiin sen suhteen, voidaanko katsoa, että henkilöllä ei enää ole oikeutta peruspäivärahaan

työttömyysturvalain 26 §:n 1 momentin mukaan. Erityisen ongelmallista tämä on niissä tapauksissa,

- joissa 500 päivää oli täyttynyt jo siinä vaiheessa, kun voimaantulosäännöksen mukainen 300 päivän aika täyttyi ja
- joissa 55-vuotias henkilö sai peruspäivärahaa edelleen 500 päivän täyttymisen jälkeen kuitenkin enintään 31.12.1995 saakka.

Esimerkiksi henkilö on tullut työttömäksi vuonna 1992 ja saanut peruspäivärahaa 24.2.1995 saakka, jolloin voimaantulosäännöksen mukainen 300 päivää täyttyi. Koska peruspäivärahan maksupäiviä yhteensä tuolloin oli jo 500, peruspäivärahan maksu lakkasi ja hakija siirtyi työmarkkinatuelle. Peruspäivärahaa on siis maksettu 26 §:n mukaiselta enimmäismäärältä ja siltä osin työttömyyseläkkeen saamisen edellytykset täytyisivät. Ongelmallista näissä tilanteissa on kuitenkin se, että peruspäivärahan maksu jatkui edelleen 500 päivän täyttymisen jälkeen. Maksu ei siis aikoinaan päätynyt enimmäismäärän täyttymiseen. Kelassa on näissä tilanteissa päädytty sellaiseen ratkaisuun, että tällaista enimmäisaikaa on pidetty 26 §:n 1 momentin mukaisena enimmäismääränä ja hakijalle on annettu todistus työttömyyseläkkeen hakemista varten. Todistus on tällöin annettu todellisesta 500 päivän täyttymispäivästä (ei 300 päivästä eikä siirtymävaiheen päättymisestä 31.12.95). Näissä tilanteissa on siis katsottu, että henkilöllä ei ole enää oikeutta peruspäivärahaan 26 §:n 1 momentin mukaan. 500 päivän täyttyminen on varsinainen syy sille, että peruspäivärahaa ei enää makseta. Sillä, että päivärahaa aikoinaan voimaantulosäännöksen mukaisesti maksettiin pidemmältä ajalta, ei voi olla enimmäisaikaa kumoavaa vaikutusta. Edellytyksenä todistuksen antamiselle on kuitenkin ollut, että 500 päivän täyttymispäivä on 1.1.1994 tai myöhemmin. Tätä edeltävältä ajalta enimmäismäärätodistusta ei ole voitu antaa, koska peruspäivärahassa ei ennen 1.1.1994 ollut enimmäismäärää eikä se siten ole voinut täytyä.

Tällaiset tulkintaongelmat todistuksen antamisen suhteen ovat Kelan kannalta erittäin ikäviä. Jos todistusta ei anneta, hakijalla ei ole mitään mahdollisuutta saa työttömyyseläkettä. Hakijalle ei ole valitusmahdollisuutta siitä, että Kela ei ole antanut hänelle todistusta eläkkeen hakemista varten. Sen vuoksi tulkinnanvaraisissa tilanteissa on parempi antaa hakijalle todistus. Henkilön oikeusturva toteutuu tällöin paremmin, kun hänelle tulee valitusoikeus eläkelaitoksen mahdolliseen hylkäävään päätökseen.

Osasto-ohjeeseen

Todistuksen antaminen työttömyyseläkettä varten

Eläkelaitoksista on tullut useita yhteydenottoja koskien työttömyyseläkettä varten kirjoitettuja todistuksia. Todistuksen antamisesta on annettu ohjeita toimistoille todistuksen täyttö-ohjeessa, joka on etuusohjeiden 3 luvun VII Peruspäiväraha liitteessä 1. Lisäksi todistuksen kirjoittamista koskevia ohjeita on annettu osasto-ohjeessa P 9/1999. Koska näiden ohjeiden tulkinnassa on epäselvyyttä ja osassa tapauksia on kirjoitettu virheellisiä todistuksia, tarkennetaan todistuksen kirjoittamista koskevia ohjeita Eläketurvakeskuksen kanssa käytyjen neuvottelujen ja niissä täsmentyneiden tulkintojen mukaisesti.

1. **Vanhan järjestelmän piirissä** olevalle eli vuonna 1938 tai aikaisemmin syntyneelle henkilölle, jolla oli oikeus työttömyyspäivärahaan 1.1.1994 (ks. Etuusohjeet 3 luku VIIA Työttömyyseläke, kohta 7.1.2.), **ei voida missään tilanteessa antaa todistusta peruspäivärahan 500 päivän enimmäismäärän perusteella.** Tällaiselle henkilölle voidaan kirjoittaa ainoastaan 200 päivän todistus.
2. Kuten osasto-ohjeessa P 9/1999 s. 11 todetaan, todistus voidaan antaa myös peruspäivärahan 500 päivän enimmäismäärästä, joka on täyttynyt yrittäjällä tai alle 55/57 -vuotiaalla palkansaajalla. Enimmäismäärän tulee olla täyttynyt 1.1.1994 jälkeen. Tähän enimmäismäärään lasketaan päivät 1.1.1992 lukien.

Näin ollen myös sellaiselle henkilölle, joka 1.1.1994 jälkeen sai suojasäännön perusteella päivärahaa vain 300 päivältä tai enintään 31.12.1995 saakka, voidaan antaa enimmäismäärätodistus, jos 500 päivää todella täyttyy 1.1.1992 alkaen laskettuna. Todistusta ei saa antaa pelkästään 300 päivän täyttymisestä eikä 31.12.1995 päättyneestä päivärahasta. Kuitenkin tällaiselle henkilölle siis voidaan antaa todistus em. edellytyksin todellisesta 500 päivän täyttymisestä ottaen huomioon edellä 1. kohdassa oleva rajoitus.

Enimmäismäärätodistus voidaan kirjoittaa 1939 tai myöhemmin syntyneille sekä 1938 tai aikaisemmin syntyneelle, jolla ei ollut oikeutta työttömyyspäivärahaan 1.1.1994.

Kelan vanhat päivärahat ja työttömyystodistus

